

ПРОБЛЕМНИ АСПЕКТИ ОТ ДЕЙНОСТТА НА ПСИХОЛОГА В СОЦИАЛНИТЕ УСЛУГИ

Пламен Минчев

Резюме: В статията се разглеждат някои проблемни аспекти от дейността на психолога в рамките на социални институции. Описани са нормативните документи, засягащи неговата дейност в социалната работа. Представени са два случая на психолози, работещи в системата на социалните услуги. Разгледани са положителните и отрицателните страни в тяхната работа и смесването на дейността им с тази на социалните педагози и работници.

Ключови думи: психолог, социални услуги

PROBLEMATIC ASPECTS OF THE ACTIVITY OF THE PSYCHOLOGIST IN SOCIAL SERVICES

Plamen Minchev

Abstract: The article outlines some problematic aspects of the psychologist's activity within social institutions. The normative documents affecting the duties of psychologists in social work are described. Two cases of psychologists working in the social service system are presented. The positive and negative aspects of their work and the confusion of their activity with that of social pedagogues and social workers are discussed.

Keywords: psychologist, social services

Според Закона за социалните услуги (ЗСУ) на потребителите на този тип услуги трябва да се извърши индивидуална оценка, която представлява „професионално проучване на житейската ситуация и психо-социалното състояние на лицето с цел определяне на неговите емоционални и социални потребности и потребности от развитие и реализация, които да насочат социалната работа“ (чл. 1). За да се извърши тя, е нужен мултидисциплинарен екип, който включва най-малко двама специалисти, сред които психолог, педагог/специален педагог, медицински специалист, социален работник, рехабилитатор и отделно от тях водещ

социален работник (чл. 40, ал. 6, т. 1-2 от ППЗСУ). В зависимост от типа на социалната институция, която предоставя услугата, психологическата дейност може да е повече или по-малко застъпена. Например в Центровете за социална рехабилитация и интеграция по закон трябва да е налично като услуга психологическо консултиране, което предполага наличието на работно място за психолог. Услуги, в които присъствието на психолог е задължително, са и тези в Кризисните центрове за деца и лица, пострадали от насилие, центровете за обществена подкрепа, звената „Майка и бебе“. Освен това психолози могат да работят на половин или цял щат в защитените жилища, центрове за временно настаняване, центрове за настаняване от семеен тип, наблюдавани жилища и др. Според доклад на УНИЦЕФ специалистите с психологическо образование, работещи като социални работници, са 10%, като от тях 36% са с ОКС „бакалавър“ и 62% – с ОКС „магистър“ (Mihaylova, 2020: 21), което показва много високо ниво на образование сред тях. С по-добро съотношение бакалавър – магистър са единствено дегтегледач/помощник-възпитател и рехабилитатор.

В документ на Агенцията за социално подпомагане за нужните специалисти в различните типове услуги две от тях са посочени с изискването за психолог като основен специалист по предоставяне на социалната услуга. Едната е терапия и рехабилитация, където освен психолог може да бъдат включени социални работници, рехабилитатори, кинезитерапевти, логопеди, трудотерапевти, социални педагози, специални педагози. Другата услуга е резидентна грижа за деца с агресивно и проблемно (високорисково) поведение, включително и младежи до 20 години, в която освен психолог може да са включени социални работници, социални педагози, специални педагози и медицински специалисти (Допълнителна информация за планиране на социалните услуги, АСП). Освен в тези услуги психологът може да бъде нает като препоръчителен специалист в зависимост от вида на социалната услуга, като тук се включват общо 12 типа услуги, от които най-пряко свързани с уменията на психолога са: информиране, консултиране и обучение за реализиране на социални права и за развиване на умения, информиране и консултиране (специализирано), застъпничество и посредничество, обучение за придобиване на умения, осигуряване на подслон за деца, пострадали от домашно насилие, и деца – жертва на трафик.

В ЗСУ е включена като услуга, този път към специалистите, предоставящи социални услуги, „супервизията“, която е насочена към „повишаване на техните професионални умения, знания и нагласи с цел постигане и поддържане на професионална компетентност, гарантираща високо качество на социалната работа, както и за преодоляване на затруднения от професионален, психологически и емоционален характер“ (ЗСУ, допълнителни разпоредби, т. 19). В изследване на работата на

супервизорите в отдели „Закрила на детето“ в България се установяват следните основни области на приложение – консултиране по отношение на емоционалното натоварване и професионалното презаряне на специалистите, подкрепа при конкретни случаи, подкрепа по отношение на методически разяснения и подкрепа по отношение на екипната работа в отдела (Staneva, 2022: 643).

В Наредба за качеството на социалните услуги (2022) са описани всички възможни услуги, които изискват наличието на психолог като основна фигура или като препоръчителен специалист. Услугите, в които той е споменат като основен специалист, често включват и избор за други възможни специалисти, което поставя въпроса дали сегашните наредби са достатъчно ясни при дефинирането на работата на различните типове специалисти в сферата на социалните услуги. От описаното дотук става ясно, че различни по образование специалисти са в една категория за определен тип социална услуга. Въпреки йерархизирането на категориите на основен и препоръчителен специалист за дадена социална услуга, се вижда, че задълженията, които имат, биха се припокривали, а кой специалист ще бъде предпочетен, остава като избор на конкретния директор на институция. Това създава предпоставки за затруднения и потенциални грешки в избора, предпоставки за работа, която не отговаря на образованието на дадения специалист. В допълнение конкретният ръководител на институцията трябва да има достатъчно познания, за да направи подходящ избор. Така психологът или трудотерапевтът, кинезитерапевтът, социалният или специалният педагог могат да извършват несвойствена за тях работа, която не е описана в длъжностната им характеристика. Друга трудност идва и от сложното разграничение в някои отношения на работата на социалния работник и социалния педагог (Petrova-Dimitrova, 2014) и на социалния педагог и психолога. Трудността да се разграничи ясно и конкретно работата на социалния педагог и психолога е описана от Красимира Петрова, която говори за създаването на нова дисциплина – психология на социалната работа. Тя описва няколко важни момента в тази посока:

1. Трудно се разграничават в помагания процес психологичната и социалната помощ;
2. Трудно се диференцират проблемите като чисто психологически или чисто социални или пък зад маската на социален проблем се крие психологически и обратно;
3. Ако не се диагностицира психологичният проблем, каквато и социална помощ да се предложи, то тя не би била подходяща (Petrova, 2013: 245-6).

Тези трудности могат да се видят и във факта, че за консултирането в социалната работа се пише през призмата на това, че то е смесено – социално и психологическо (Балтаджиева, 2014) или може да бъде изпълнявано

от различни типове специалисти (Petrova-Dimitrova, 2001: 114), докато на други места педагогическото консултиране е отделено ясно от психологическото (Pimpalova, 2020). В социалната работа с потребителите на дадена услуга могат да се появят други специфични трудности. Анна Михайлова описва два типа бариери в общуването между специалист и потребител – външни и вътрешни. Външните са свързани с шум и административни бариери, а вътрешните са психологически, личностови, поведенчески и езикови (Mihaylova, 2022: 41). А. Михайлова споменава, че могат да съществуват административни бариери при предоставяне на услугата, които „произтичат от нормативни, организационни и/или институционални ограничения и особености при предоставянето на социална услуга“ (нак там: 40). Те се състоят в това, че понякога отношенията се формализират, специалистът може да се придържа към регламента без вникване в същността на индивидуалния случай, както и в изразената само на думи подкрепа към потребителя.

Основната цел, която си поставяме, е да се проучат проблемите, пред които се изправя психологът в социалната работа. За тази цел е използван методът на изследване на случай. Примери от практиката могат да онагледят смесването на различните дейности или извършването на нетипични такива от страна на психолога. За тази цел бяха интервюирани двама психолози, работещи в центрове за предоставяне на социални услуги (ЦОП и ЦСРИ). От етична гледна точка тяхната анонимност ще бъде запазена и поради тази причина те ще бъдат обозначени като психолог 1 (ЦСРИ) и психолог 2 (ЦОП). Очакванията са да се осветлят в по-голяма степен трудностите, пред които те се изправят, и да бъдат очертани възможните решения на тези трудности. Бяха зададени следните въпроси в интервюто:

1. Какви са положителните аспекти в работата Ви?
2. Какви са негативните аспекти в работата Ви?
3. Случва ли се да извършвате дейност/и, които са извън описаните в длъжностната Ви характеристика?
4. Какви трудности срещате в ежедневието си практика в институцията, в която работите?
5. Имате ли някакви предложения за това какви подобрения може да се направят в работата Ви?

След интервюто беше извършен анализ, който доведе до разделяне на затрудненията в работата на психолозите на общи и специфични. Общите са свързани с извършването на дейности, които, макар и да влизат в техните задължения по длъжностна характеристика, често са извън техните компетенции и знания, получени от висшето им образование. Например да изпълнява задачи, възложени му от управителя – при необходимост да замества социален работник и да бъде заместван

от такъв в дейности, свързани със социалната работа. Специфичните са свързани с особените изисквания в психологическата работа като конфиденциалност, терапевтична рамка, терапевтичен договор при посещение в дома на потребителя на социалната услуга.

Общите затруднения, които описва психолог 1, са в следните области:

- информиране и консултиране на потребителите на социални услуги по социални въпроси;
- застъпничество и посредничество при осъществяване на контакт с други социални институции и специалисти при заявка от клиента;
- подкрепа за придобиване на социални и трудови умения (например изготвяне на CV, мотивационно писмо и други документи, необходими на потребителите на социалната услуга, при осъществяване на връзка с пазара на труда);
- заместване при отсъствие на колеги - социални работници, за изпълнение на гореспоменатите социални дейности.

Гореспоменатите точки са включени в голяма степен в наредбата за качеството на социалните услуги, както и в длъжностната характеристика, дадена на психолога от ЦСРИ. Въпреки включеността в нормативни актове, тези изисквания за дейност поставят пред психолога предизвикателството да развива множество различни умения освен основните, които идват от обучението му в университета и от евентуални допълнителни курсове. Например изготвянето на CV, мотивационно писмо и документи изисква други познания, които не са част от неговото образование. Те са оставени на личния му опит, свързан с кандидатстване за работа. Професионалното изготвяне на автобиография и мотивационно писмо например изисква специализирано обучение. Заместването на колеги социални работници и застъпничеството е друг момент, който изисква от психолога да притежава умения и знания, които не са в обсега на неговата сфера на дейност и са свързани с психо-социална подкрепа. Смесване на компетенциите може да се наблюдава и в областта на информирането и консултирането по социални въпроси, което е в компетентността на социалните педагози и работници. На този проблем е обърнато внимание от Красимира Петрова, която пише, че „в подготовката на психолозите не са предвидени методи и техники и познания в областта на социалната работа, което затруднява тяхната реализация, тъй като пазарът на труда предлага повече професионални позиции в сферата на социалната практика...“ (Petrova, 2013: 246). Пак там тя пише, че е валидно и обратното, че социалните работници не се чувстват компетентни по отношение на психологическите проблеми. Моника Богданова и Божидара Кривирадева допълват, че „социалният работник може да използва педагогически, психологически похвати и методи в работата си, но неговите задачи са други – той е посредник между институцията и клиентите ѝ, изготвя

социални доклади и оценки, консултира“ (Bogdanova & Kriviradeva, 2022: 6) и още, че „съществуват нагласи социалната работа да се педагогизира или психологизира – социалният работник като (специален) педагог, психолог, психотерапевт. Така той е поставен в позиция на „вездесъщия“ – събира информация, диагностицира, консултира, прави психотерапия, съветва. Реализирането на тази позиция (макар и примамлива на пръв поглед) крие в себе си множество капани – изискват се редица специфични знания и умения за всяка сфера, като едната функция не предполага (дори противопоставя) изпълнението на другите (психологът не събира информация, посещавайки домове, педагогът не може да прави терапия и т.н.)“ (пак там). Смесването на двете позиции затруднява и двете страни индивидуално, както и общо по отношение на тяхното сътрудничество и екипна работа. Освен това „Терапевтичната връзка не е възпитателна връзка, която пък от своя страна не е педагогическа връзка, тъй като не може едновременно да има придържане към поведението на добронамерената неутралност, характерна за терапевта, на припомнянето на закона, типична за възпитателната работа в ежедневието, и на субект, който се предполага, че е знаещ в педагогическата намеса. Различните начини на „придружаване“ са несъвместими едновременно – субектът, който се подпомага, бързо се поставя в затруднение или в най-лошия случай се деперсонализира“ (пак там: 19)¹. Тези три страни – възпитателната, педагогическата и психологическата, трябва да бъдат разграничавани и да не бъдат извършвани от един и същи специалист, защото е важно потребителят да е наясно, дори и имплицитно, с това кой специалист каква роля изпълнява при работата с него. Смесването на ролите например може да затрудни психологическия процес, защото консултирането като практика изключва възпитанието като действие, изключва и педагогическото отношение.

Специфичните трудности, които описва психолог 1, са свързани с терапията, която трябва да се извършва. Тук се включва мобилната му работа (сесии) в домовете на потребителите на социална услуга или в други институции като ЦНСТ, болнични заведения и др. Основните проблеми тук са свързани с това, че посещенията в дома на потребителя нарушават един основен принцип при консултирането, свързан с това, че психологът трябва да се чувства комфортно и сигурен в средата, в която се намира, и тя трябва да му бъде позната. Посещаването в дома на хора, които например са извършвали престъпления, само по себе си е предпоставка за притеснения и тревожност от страна на психолога, особено ако е жена и посещава мъж. Често психологът посещава и лица с увреждания, като това е основният мотив за неговото присъствие в дома на потребителя. Едно разрешение в тази посока (по препоръка на

1 Курсивът е от оригинала.

интервюирания) би могло да бъде осигуряването на транспорт и асистент на лицето с увреждане, за да бъде улеснено то в посещаването на кабинета на психолога в съответната институция. Много често, когато работата се извършва в дома на потребителя или в дадена институция, присъстват и други хора и така се нарушава конфиденциалността на разговора между клиент и терапевт и съответно самата терапевтична рамка.

Друга трудност идва от задължителността на психологическите сесии, когато са наложени като мярка от съда – възпитателна работа. Тук на първо място имаме смесване отново на дейността на психолога с тази на социалния педагог, който има в по-голяма степен отношение към възпитателната работа, а от друга страна, задължителността на психологическите сесии нарушава друго основно правило на терапията – свободния избор да участваш в нея. Това може да доведе до саботаж и съпротиви в консултирането от страна на потребителя на услугата, въпреки че невинаги е задължително да бъде такъв резултатът (Nachtel, Vogel & Huber, 2019).

Психолог 2 (ЦОП) работи с деца до 18 години и описва основните си затруднения в посока на изготвянето на програми, които, от една страна, го улесняват, но от друга страна, тази предварително зададена рамка има задължаващ и ограничаващ характер. Другите затруднения, които описва, са изготвянето на протоколи, доклади, оценки, актуализации. Идентифицирани са следните по-сериозни проблеми:

- липса на съдействие от страна на някои потребители - услугата е доброволна, а често потребителите идват по задължение;
- чувство у потребителите за наказателен характер при ползване на социална услуга;
- социална желателност;
- консултациите по график не са проведени с необходимия интензитет;
- кратък период на ползване на услугата при изключително „тежки“ случаи, при които е необходим продължителен консултативен и терапевтичен процес.

В голям брой от случаите лицата са с противообществени прояви и посещаването на психолог за тях изглежда като наказание за действията им и съответно проявата на предизвикателно поведение е много честа. Предизвикателствата, пред които е изправен психологът, се състоят в това да спечели доверието на потребителя, без да заема ничия страна. Трудните случаи пък изискват продължителна работа, която невинаги е възможна по различни причини, като прекратяване от страна на потребителя на консултирането, нежелание на родителите да се продължава работата и т.н. Застъпване на дейности има в терапията, когато се сливат в едно информиране и консултиране на детето или юношата, което от гледна точка на практиката би било добре да бъде

разделено, защото процесите, които са характерни за консултирането, са от различно естество от тези, които са свързани с информирането. В някои случаи има и нарушаване на конфиденциалността. Тъй като психологът прави доклади, които отиват към отдел за закрила на детето, в един случай социалният работник там е показал по някакъв начин, че знае нещо, което се е случвало в терапевтичната сесия, което е накарало детето да нарече психолога „кляукар“. Подобни случаи трябва да се избягват, защото доверието е много важно в терапията и лесно може да се разруши. Като позитивни аспекти могат да се открият неограниченият брой консултации, които могат да бъдат продължени при нужда (особено в случая на ЦОП), даването на психологическа помощ на все по-голям брой потребители на услуги. Новата наредба за качеството на социалните услуги позиционира психолога и разширява обхвата на неговата дейност, макар и понякога тя да е такъв тип, който би изисквал допълнително обучение от негова страна. Като ограничение на сегашните изследвания на случай поставяме малкия брой (само 2), за да се правят някакви по-генерални заключения за ситуацията в страната или в определен тип институции (ЦОП или ЦСРИ). Едно бъдещо изследване е добре да обхване повече на брой психолози от различни институции, за да може да се направят по-добри изводи и съответно препоръки.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

При оценка на работата на психолога е добре да се има предвид терапевтичната рамка, при която трябва да се държи сметка за психологическите феномени между клиент и терапевт и наличието на йерархичност в отношенията между тях (Levkova, 2018). Има значение спазването на специфичните правила на терапията, които изискват конфиденциалност, изграждане на доверие и свързаното с това поддържане на тънък баланс между отговорност към институцията и отговорност към детето/юношата/възрастния – потребител на социалната услуга. В особени случаи има значение средата на работа на психолога, за да може той да се чувства комфортно да извършва работата, за която е нает. Смесването между психологическите и социалните дейности в социалната работа може да се дължи и на това, че „социалната работа няма собствена теоретична и методическа база и ползва тази на останалите близки науки и може би в най-значима степен на педагогиката и психологията. Това доведе до създаване на социална педагогика като университетска специалност...“ (Petrova, 2013: 244). Тъй като предметът на работа на науките е един – човекът, – това създава предпоставки за смесване и застъпване на задълженията и за трудности в разделянето на компетентностите. Въпреки това такова разделяне трябва да бъде направено, независимо дали социалният педагог ще има някаква специална психологическа подготовка,

а психологът – социалнопедагогическа такава. Изучаването на човешката личност в нейните разнообразни аспекти не е възможно да бъде извършено в курса на бакалавърска степен по социална педагогика и при най-добро желание (нещо, което е постижимо в рамките на учебната програма по психология), но от друга страна, специфичните знания по социална педагогика няма как да бъдат включени в разширен план в обучението по психология и така да се получи едно плодотворно смесване между двете области. Онова, което би имало значение, е да се създаде широка основа, на която двете дисциплини могат да работят заедно и в същото време да запазят своята индивидуалност и поле на компетентност: изискванията към психолога да останат на равнище психология, а към социалния педагог на равнището на социалната работа; там, където неминуемо има необходимост от двете, те да се срещат и да си взаимодействат. В този смисъл в учебните програми на обучаемите по социална педагогика може да бъде застъпена в по-голяма степен психологията в различни направления, като отделни автори предлагат такава основа в психологически план да стане психоанализата (Bogdanova & Kriviradeva, 2022).

Независимо от това каква ще е парадигмата, значение има социалните педагози да са обучени на специфични психологически знания, а психолозите – на социалнопедагогически, за да могат да си взаимодействат. Там, където има значение „чисто“ психологическата работа, това да бъде в компетенциите на психолога, а там, където е нужна педагогическа работа, тя да бъде в компетенциите на социалния педагог.

Препоръките, които могат да се отправят, са дейностите на психолога и социалния педагог/работник да не се смесват. Да се създадат по-точни правилници кое е психологическа дейност и кое – социалнопедагогическа. Това от своя страна изисква по-ясното дефиниране на практическия аспект на работа и по-ясни закони. Принципът на конфиденциалност да бъде спазван и да се следва етическият кодекс на психотерапевта при работа с клиенти, като се намират най-добрите варианти за двете страни (клиент и терапевт). Там, където се налага психологът да извършва дейност по помагане на написване на мотивационно писмо или CV, да се правят допълнителни обучителни курсове, в които той да бъде научен на това, с което ще бъде повишено професионалното ниво на услугата, която той предлага.

БИБЛИОГРАФИЯ

Агенция за социално подпомагане (АСП). Допълнителна информация за планиране на социалните услуги, <https://asp.government.bg/uploaded/files/7049-Dopalnitelna-informatsiya-za-planiraneto-na-sotsialnite-uslugi.pdf> [Agentsiya za sotsialno podpomaganе (ASP). Dopalnitelna informatsiya za planirane na sotsialnite uslugi]

- Богданова, М. & Кривирадева, Б. (2022). Социалната работа като научно-практическо поле и специфика при подготовката на бъдещите специалисти. *Годишник на СУ. Кн. Социални дейности*. Т. 114-115, с. 5-60. [Bogdanova, M. & Kriviradeva, B. (2022). Sotsialnata rabota kato nauchno-prakticheskoto pole i spetsifika pri podgotovkata na badeshtite spetsialisti. *Godishnik na SU. Кн. Sotsialni deynosti*. Т. 114-115, с. 5-60.]
- Закон за социалните услуги в сила от 2020 година (ЗСУ) <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2137191914> [Zakon za sotsialnite uslugi v sila ot 2020 godina]
- Левкова, И. (2018). Йерархичната природа на консултативния процес. *Управление и образование*, т. 14, № 4, с. 75 – 79, ISSN 13126121 [Levkova, I. (2018). Yerarhichnata priroda na konsultativniya protses. *Upravlenie i obrazovanie*, т. 14, № 4, с. 75 – 79, ISSN 13126121]
- Михайлова, А. (2022). Предпоставки за възникване на комуникативни барieri в социалната работа. *Социална работа*, т. 10, № 1, с. 32 – 50, ISSN 1314-9644. [Mihaylova, A. (2022). Predpostavki za vaznikvane na komunikativni barieri v sotsialnata rabota. *Sotsialna rabota*, т. 10, № 1, с. 32 – 50, ISSN 1314-9644.]
- Михайлова, Н. (2020). Картографиране на работещите в социалната сфера и свързаните сектори. *Финален доклад. УНИЦЕФ България*. [Mihaylova, N. (2020). Kartografirane na raboteshtite v sotsialnata sfera i svarzanite sektori. *Finalen доклад. UNITSEF Balgariya*.]
- Наредба за качеството на социалните услуги, 2022, <https://lex.bg/bg/laws/ldoc/2137223813> [Naredba za kachestvoto na sotsialnite uslugi, 2022]
- Петрова, Кр. (2013). Психология на социалната работа като научна изследователска проблематика и учебна дисциплина. В: *Знанието – традиции, иновации, перспективи*, том 2. Бургас: Екс-Прес, 244-247, ISBN 978-954-9370-95-9. Available from: <https://www.bfu.bg/upload/izdania-BSU/conf-2013-tom1-02.pdf> [Viewed 2023-9-5]. [Petrova, Kr. (2013). Psihologiya na sotsialnata rabota kato nauchna izsledovatelaska problematika i uchebna distsiplina. V: *Znaniето – traditsii, inovatsii, perspektivi*, том 2. BURGAS: Eks-PrES, 244-247, ISBN 978-954-9370-95-9]
- Петрова-Димитрова, Н. (2001). *Основи и методи на социалната работа*. София: Литера. [Petrova-Dimitrova, N. (2001). *Osnovi i metodi na sotsialnata rabota*. Sofiya: Litera.]
- Петрова-Димитрова, Н. (2014). *Социална педагогика и социална работа*. В: Кл. Сапунджиева (съст.). *Академични полета на социалната педагогика*. София: УИ „Св. Климент Охридски“, 107-157, ISBN 978-954-07-3800-0. [Petrova-Dimitrova, N. (2014). *Sotsialna pedagogika i sotsialna rabota*. V: Kl. Sapundzhieva (sast.). *Akademichni poleta na sotsialnata pedagogika*. Sofiya: UI „Sv. Kliment Ohridski“, 107-157, ISBN 978-954-07-3800-0.]
- Правилник за прилагане на закона за социалните услуги (ППЗСУ) [Pravilnik za prilagane na zakona za sotsialnite uslugi (PPZSU)]
- Пумпалова, Е. (2020). Педагогическото консултиране като инструмент на социалния работник в полето на работа с деца и семейства. *Социална работа*,

м. 8, № 1, с. 44 – 55, ISSN 1314-9644. [Pumpalova, E. (2020). Pedagogicheskoto konsultirane kato instrument na sotsialniya rabotnik v poletoto na rabota s detsa i semeystva. Sotsialna rabota, t. 8, № 1, s. 44 – 55, ISSN 1314-9644.]

Станева, Я. (2022). Супервизията в социалнопедагогическата работа на специалисти с деца и ученици. Педагогика, т. 94, № 5, с.633 – 647, ISSN 0861-3982. [Staneva, Ya. (2022). Superviziyata v sotsialnopedagogicheskata rabota na spetsialisti s detsa i uchenitsi. Pedagogika, t. 94, № 5, s.633 – 647, ISSN 0861-3982.]

Nachtel, H., Vogel, T., & Huber, C.G. (2019). Mandated treatment and its impact on therapeutic process and outcome factors. *Front. Psychiatry*. 10:219. doi: 10.3389/fpsyt.2019.00219

За автора:

Пламен Минчев, гл.ас. г-р, Софийски университет „Св. Климент Охридски“, Факултет по науки за образованието и изкуствата, катедра „Социална педагогика и социална работа“
Научни интереси: социална психология, детско развитие, развитие на социални умения, психологическо консултиране и кризисна интервенция

E-mail: ptminchev@uni-sofia.bg

Author ID (SCOPUS):58608511400

Researcher ID (Web of Science):AAM-2874-2021

ORCID ID:0000-0001-9311-4928

About the Author:

Plamen Minchev, PhD, Assist. Prof., Department “Social Pedagogy and Social Work”
Sofia University “St. Kliment Ohridski”

Scientific interests: social psychology, children development, development of social skills, psychological counseling and crisis intervention

E-mail: ptminchev@uni-sofia.bg

Author ID (SCOPUS):58608511400

Researcher ID (Web of Science):AAM-2874-2021

ORCID ID:0000-0001-9311-4928